

Mária magyar királynő

Nagy Lajos és Erzsébet második leánya. 1382. szeptember 10-étől uralkodott. 1385. december 31-én lemondott a trónról, de 1386. február 7-étől haláláig ismét ő volt – 1387. március 31-étől társuralkodóként – a Magyar Királyság hivatalos uralkodója. Máriának két leánytestvére volt. Nővére, Katalin – V. Károly francia király másodszületett fiának, Lajosnak jegyese – 1378-ban meghalt. Húga – az 1997. június 8-án szentté avatott – Hedvig Lengyelország királynője lett *Jadwiga* néven.

Mária nevelését Deméni László váradi püspök és Tótsolymosi Apród János kükkülei főesperes irányította. Már 1373. június 1-jén apja feleségül ígérte IV. Károly német-római császár fiának, Zsigmondnak, az eljegyzést azonban csak 1379 második felében, Nagyszombatban tartották meg. Mária és Zsigmond ugyanis távoli rokonságban álltak egymással, de XI. Gergely pápa 1374. november 24-én engedélyezte a házasságot. Nagy Lajosnak csak leányai születtek, ezért mindenképpen biztosítani kívánta számukra az örökösödést, és ez tekintélyénél fogva sikerült is. Már 1374-ben elismertette a lengyel nemességgel a leányági örökösödést, majd 1379-ben – Katalin halála (1378) után – Mária jogát a lengyel trónra.

Nagy Lajos még életében fiúsította lányát, így halála után a magyar hatalmi elit elfogadta Máriát királynak (rex). Apja temetése után egy nappal, 1382. szeptember 17-én királlyá választották és Demeter esztergomi érsek királlyá koronázta. Ő volt az első nő, aki a Szent Koronát a fejére tehetette. A tizenegy éves leány nevében anyja, Erzsébet irányította a kormányzást. Döntéseiben Garai Miklós nádorra hagyatkozott. A nádor vezette azt a főúri csoportot, mely a szerintük német és cseh érdekeket szolgáló Zsigmond félreállítását tűzte ki célul. A nőuralmat egyre inkább elvető közvélemény azonban éppen Zsigmondtól várta a helyzet rendezését. A királynők pedig többször is kísérletet tettek elsősorban a köznemesség megnyerésére. Mária 1384. június 22-én megerősítette apja 1351-es törvényeit. 1385. november 8-án egy Budán tartandó országgyűlésre négy-négy választott küldöttet kért a megyéktől, de végül éppen ezen az országgyűlésen mondatták le. Mikor 1384. augusztusában nyilvánosságra került, hogy az udvar tervei szerint Mária király férje nem Zsigmond, hanem VI. Károly francia király öccse, Lajos lesz, nyílt polgárháború tört ki. Az ellenzék szemében a férj kiválasztása is bizonyította Erzsébet alkalmatlanságát a kormányzásra. Az 1378. szeptember 20-án bekövetkezett egyházszakadás után a francia király az ellenpápát támogatta. A házasság révén Magyarország ellentétes táborba került a Szentszékkal, a Nápolyi Királysággal és a német-római császári címet viselő Luxemburgokkal is. Az udvar rövidlátó politikájának köszönhetően felbomlott a lengyel–magyar perszonálunió is. 1383. március 28-án Erzsébet anyakirályné felmentette a lengyeleket Máriának és Zsigmondnak tett esküjük alól, majd 1384. október 15-én Nagy Lajos kisebbik leányát, Hedviget Krakkóban lengyel királlyá (rex) koronázták.

1385. tavaszán, az udvar és a felkelők között Pozsegavárott tartott sikertelen tárgyalások után I. Mária és Lajos házasságát képviselők útján megkötötték. A Magyarországról távozni kényszerült Zsigmond fegyverrel kívánt érvényt szerezni jogainak. Megnyerte magának német és cseh király bátyja és morva örgróf nagybátyja támogatását. Zsigmond a támogatás

ipse recepit: tñ q̄o illa meis inuenit̄ q̄i annis a yiris erat̄ parit̄
fide plenis: q̄ se illi piculi pcellis agitato aiebāt: rege de pra/
cto audiri apli q̄ scribere curauit. Regas igit̄ ducerit: exalta v̄l
depone: q̄ qui hoies ignari iūctia angariare plūp̄fili farcina: ip̄c
landis ul' vitupij q̄cōd referre videboz pnceps esto. Ad e aut̄ ut
placuoſi hu' karoli regis vite exiti: reginari hūgarie flebi/
le factū: aut̄ ordinarē: lōgis animū faciare q̄relis ve mutatis in
ane alt̄issim' innet: supplet̄ ozo. Sequit̄ exordij narratiōis
Et primo de coronatione regine Marie: de odio subsecuto.

fejében elzalogosította Magyarországnak a Vág folyótól nyugatra eső területét és Brandenburgi örgrófságát is. A cseh-morva csapatok élén érkezve 1385. november 1-jén kikényszerítette a házasságot Máriával. A házasság hírére Lajos visszalépett, és így minden akadály elhárult volna a konszolidáció elől, ha nem lépett volna fel trónkövetelőként Durazzói Károly.

Horváti Pál zágrábi püspök és Horváti János macsói bán állt annak a tábornak az élére, amely nem ismerte el a nőági örökösödést. Ők a Nagy Lajos udvarában nevelkedett III. (Durazzói) Károlyt, a Nápolyi Királyság uralkodóját hívták meg a magyar trónra. A Magyarországon rendkívül népszerű Károly a hozzá csatlakozó bárókra és a köznemességre támaszkodva lemondásra kényszerítette Máriát, és 1385. december 31-én Székesfehérvárott Demeter esztergomi érsek közreműködésével magyar királlyá koronáztatta magát. Zsigmondnak nem volt elegendő ereje arra, hogy ezt megakadályozza, így ismét menekülnie kellett. A mindössze harminckilenc napig uralkodó Károly meggyilkolása (1386. február 24.) után a nápolyi Anjouk mellett makacsul kitartó párt Károly kiskorú fiát, Lászlót nyilvánította királlyá és felkelést szervezett a délvidéken.

Erzsébet és Mária a zendülést személyes megjelenésükkel akarták csillapítani. 1386. július 25-én Horváti János katonái rajtaütöttek a királynék csapatán és a hősiezen küzdő Forgách Balázs és Garai Miklós megölése után a királynékat az Adriai-tenger partján álló Novigrad várába vitték. Horváti János az anyakirálynét 1387. január 16. körül a fiatal magyar királynő szeme láttára megfojtatta. Míg Mária börtönben raboskodott, 1387. március 31-én Zsigmondot mint Mária király férjét magyar királlyá koronázták. A királynak a magyar és horvát urak, valamint a velencei flotta segítségével 1387. június 4-én sikerült kiszabadítania Máriát.

I. Zsigmond és Mária formálisan társuralkodók voltak – egy ideig párhuzamosan adtak ki adományleveleket – a hatalom azonban néhány év után fokozatosan Zsigmond kezébe csúszott át, úgy, hogy mindkettejüknek Kanizsai János esztergomi érsek volt a kancellárja. Királyként az első nő a magyar trónon egész életében nagyhatalmi törekvések és kisztílú egyéni érdekek akaratlan kiszolgálója volt. Még az az elégtétel sem adatott meg neki, hogy világra hozza Nagy Lajos unokáját. A gyermeket váró királynő a budai hegyekben lovasbalesetet szenvedett, és az esés következtében megindult szülésben 1395. május 17-én meghalt a megszületett gyermekével együtt. Váradon temették el.

Báta a 14. század végétől egyre ismertebb kegyhely lett, köszönhetően az itt történt eucharisztikus csodának. Szent Vér ereklyéjét főleg Úrnapján és Szent Mihály ünnepén nagy tömegben látogatta a nép. Mária királynő többször is megfordult Bátán. Itineráriuma szerint 1385. január 20-án, 1391. augusztus 20-a környékén, 1395-ben pedig szeptember 15-e utáni napokban látogatta meg a királynő a bátai kegyhelyet.